Socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77: 3

med anledning av motion om möjlighet för diabetiker att ansluta sig till den frivilliga sjukpenningförsäkringen

Motionen

I motionen 1975/76:407 av fru Wiklund (c) och fru André (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär översyn av kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa i syfte att bereda diabetiker möjlighet att ansluta sig till den frivilliga sjukförsäkringen.

I motionen framhålls att personer med insulinbehandlad diabetes inte har möjlighet att ansluta sig till den frivilliga sjukpenningförsäkring, som kan tecknas av studerande och s. k. hemmamakar. Motionärerna påpekar att bestämmelsen tillkom för 14 år sedan och inte tar hänsyn till medicinska rön som gjorts därefter. De framhåller också att en person med diabetes kan råka ut för olycksfall och andra sjukdomar som inte är föranledda av diabetessjukdomen och då kommer i ett avsevärt sämre ekonomiskt läge än andra medborgare.

Yttrande över motionen har inhämtats från riksförsäkringsverket, socialstyrelsen och Försäkringskasseförbundet. Försäkringskasseförbundet har i sin tur inhämtat yttranden från försäkringskassorna i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Älvsborgs, Västmanlands, Gävleborgs och Norrbottens län samt från Bohusläns och Malmö allmänna försäkringskassor.

Gällande bestämmelser

Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring omfattar alla hos allmän försäkringskassa inskrivna försäkrade som har en sjukpenninggrundande inkomst av minst 4 500 kr. per år eller är att hänföra till kategorin hemmamakar. När årsinkomsten inte överstiger 7,5 basbelopp kompenserar försäkringen till 90 % inkomstbortfallet vid sjukdom. För hemmamakar utgör sjukpenningen åtta kronor per dag.

För sådana studerande som uppbär studiemedel, såväl på gymnasial nivå som på högskolenivå, finns fr. o. m. den 1 januari 1975 en särskild obligatorisk sjukförsäkring. Försäkringen innebär att den studerande behåller rätten till studiemedel även under sjukdomsperioden. I gengäld reduceras de återbetalningspliktiga studiemedlen under de sjukdagar, som infaller efter en karenstid av 14 dagar.

Inom den allmänna försäkringen finns även en frivillig sjukpenningförsäkring enligt bestämmelser i 21 kap. AFL. Försäkringen ger s. k. hemmamakar samt studerande, som är inskrivna hos allmän försäkringskassa, möjlighet att genom frivilliga avgifter försäkra sig för en sjukpenning om högst 20 kr. per dag eller, om sjukpenning utgår enligt den obligatoriska sjukpenningförsäkringen, för ett tillägg som tillsammans med denna sjukpenning uppgår till nämnda belopp.

De närmare förutsättningarna och villkoren för meddelande av frivillig sjukpenningförsäkring är intagna i kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa. Försäkringen får meddelas endast den som har god hälsa och som inte fyllt 55 år. Undantag härifrån gäller under vissa förutsättningar vid försämring av försäkrads obligatoriska sjukpenningskydd och vid återinträde i försäkringen. Vidare gäller undantag från nämnda regler i de fall allmän försäkringskassa med riksförsäkringsverkets medgivande träffar överenskommelse med sammanslutning eller undervisningsanstalt om frivillig försäkring för medlemmarna av sammanslutningen eller elever vid anstalten.

Någon definition av vad som i detta sammanhang är att anse som god hälsa finns inte. Denna fråga får därför prövas av försäkringskassorna efter samråd med förtroendeläkarna i varje enskilt fall. Emellertid utarbetades på sin tid inom dåvarande riksförsäkringsanstalten vissa riktlinjer för tolkning av begreppet god hälsa. Enligt dessa skulle vid diabetes god hälsa ej anses föreligga om sjukdomen debuterat före 40 års ålder – oavsett om insulin användes eller ej – eller förorsakade äggviteutsöndring i urinen eller grava synrubbningar. En viss modifikation av den tidigare tolkningen i fråga om rätten att bedöma frivillig försäkring vid diabetes skedde i anslutning till en av Svenska diabetesförbundet till socialdepartementet gjord framställning rörande frivillig sjukpenningförsäkring för diabetessjuka ungdomar. Verket lämnade därvid i cirkulärskrivelse den 28 november 1968 till de allmänna försäkringskassorna följande riktlinjer för bedömning av begreppet god hälsa vid ansökan om frivillig försäkring från personer som lider av diabetes.

Diabetes som inte gett tecken till kärlskada och inte alls behöver behandlas eller kan kompenseras med dietregim eller med peroral terapi, skall inte föranleda att frivillig försäkring vägras. God hälsa kan regelmässigt inte anses föreligga om sjukdomen kräver insulinbehandling. Hälsotillståndet torde dock få anses vara sådant att frivillig försäkring kan beviljas oaktat insulinbehandling kräves om sjukdomen debuterat först efter 40-årsåldern och inte gett tecken till diabetisk kärlskada och/eller grava synrubbningar.

Tidigare behandling

Vid ett flertal tillfällen har frågan om förbättringar i sjukförsäkringsskyddet för studerande aktualiserats i riksdagen. Vid 1970 års riksdag behandlades

ett motionsyrkande om att studerande med diabetes skulle få ansluta sig till den frivilliga sjukförsäkringen på samma villkor som övriga studerande. Motionen avslogs av riksdagen på förslag av andra lagutskottet (2LU 1970:39) under hänvisning till att frågan om sjukförsäkringsskyddet för studerande var föremål för utredning.

Sedan en särskild sjukförsäkring för studerande med studiemedel införts den 1 januari 1975 har motioner med olika yrkanden om en förstärkning av stödet till studerande vid sjukdom och handikapp behandlats av socialförsäkringsutskottet i betänkandena SfU 1975/76:11, 1975/76:18 och 1975/76:23. Motionerna har avslagits av riksdagen med hänvisning till att frågan är föremål för översyn i såväl studiestödsutredningen som i den socialpolitiska samordningsutredningen.

Även frågan om en förbättring av främst det obligatoriska sjukförsäkringsskyddet för hemmamakar har tagits upp i motioner under senare år. Motionerna har avslagits av riksdagen (se SfU 1975/76:32) under hänvisning till att frågan om höjd sjukpenning för hemmamake har samband med pensionsrätten för vårdinsatser i hemmet, och att denna fråga utreds av pensionskommittén.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsverket tillstyrker en översyn av kungörelsen om frivillig sjukpenningförsäkring. Denna översyn bör enligt verket inte begränsas till att avse enbart diabetiker. Riksförsäkringsverket erinrar därvid om att undervisningsanstalt har möjlighet att träffa överenskommelse med riksförsäkringsverket om frivillig försäkring för elever och blivande elever vid anstalten och att även elever som inte har god hälsa kan bli omfattade av försäkringen. Verket pekar också på att reglerna om studiestöd under sjukdom inte innehåller några särregler beträffande t. ex. diabetiker.

Socialstyrelsen tillstyrker också en översyn som inte begränsas till enbart diabetiker. Styrelsen anför att det i den allmänna försäkringen ingående sjukförsäkringssystemet – till vilket den frivilliga sjukpenningförsäkringen utgör ett komplement – måste uppfattas som ett uttryck för de socialpolitiska strävandena att skapa största möjliga trygghet för medborgarna, dvs. i förevarande sammanhang ekonomisk trygghet vid sjukdom. Kravet på god hälsa torde med hänsyn härtill, framhåller styrelsen, inte böra tolkas så att endast den som är fullständigt fri från varje slag av sjukdom skall kunna erhålla frivillig sjukpenningförsäkring.

Diabetessjukdomen har, anför styrelsen vidare, ett i allmänhet långsamt progredierande förlopp och är av livslång varaktighet. En diabetiker, som står under kontinuerlig läkarkontroll och som har välinställda blodsockervärden, kan emellertid leva ett i stort sett normalt liv och fullgöra arbetsinsatser i samma utsträckning som friska människor. Någon större mottaglighet för andra sjukdomar eller sjukdomstillstånd föreligger inte och

detta gäller i synnerhet unga diabetiker. Från dessa synpunkter kan väl-inställda diabetiker generellt sett anses äga god hälsa i den mening som avses i kungörelsen. Styrelsen anser att det från medicinsk synpunkt inte är berättigat att göra skillnad mellan å ena sidan diabetiker, som tillhör sammanslutning eller undervisningsanstalt vilken träffat överenskommelse med riksförsäkringsverket om frivillig sjukpenningförsäkring och å andra sidan diabetiker, som inte tillhör nämnda personkrets.

Försäkringskasseförbundet avstyrker bifall till motionen men anser att en generösare tolkning av begreppet god hälsa bör övervägas. Förbundet menar att det är felaktigt att särbehandla diabetiker när det gäller anslutningen till den frivilliga sjukförsäkringen och framhåller att skäl i så fall också talar för en särbehandling av exempelvis reumatiker och MS-sjuka. Om en utökning av kretsen anslutningsberättigade skall ske bör detta enligt förbundet göras genom ändringar av de generella reglerna.

Utskottet

Den frivilliga sjukpenningförsäkringen inom AFL är avsedd för dem som är anslutna till den s. k. hemmamakeförsäkringen inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen och för studerande som saknar eller har lågt sjukpenningskydd från samma försäkring. Dessa båda grupper kan mot en avgift teckna en försäkring, som garanterar dem en sjukpenning om högst 20 kr. per dag. För att kunna teckna försäkringen krävs att vederbörande har god hälsa och ej fyllt 55 år. Dessa krav upprätthålls dock inte i de fall försäkringen efter riksförsäkringsverkets medgivande tecknats av sammanslutning eller undervisningsanstalt för medlemmarnas eller elevernas räkning.

Enligt riktlinjer som riksförsäkringsverket gett försäkringskassorna för bedömning av hälsotillståndet hos den som vill teckna försäkring kan god hälsa regelmässigt inte anses föreligga för insulinbehandlade diabetiker. I de fall deras sjukdom debuterat efter 40 års ålder och inte gett tecken till diabetisk kärlskada och/eller grava synrubbningar, bör dock enligt samma riktlinjer försäkring kunna meddelas dem.

Motionärerna vänder sig mot att vissa diabetiker på grund av kravet på god hälsa utestängs från ett sjukpenningskydd. Tillämpningen av bestämmelsen om god hälsa tar, framhåller de, inte någon hänsyn till de senaste årens medicinska rön, och de påpekar också att diabetiker kan råka ut för olycksfall och andra sjukdomar, som inte föranleds av diabetes. Motionärerna vill därför ha en översyn av reglerna för den frivilliga sjukpenningförsäkringen i syfte att bereda diabetiker möjlighet att ansluta sig till den.

Motionärernas begäran har bemötts positivt vid remissbehandlingen. Utskottet anser sig därför böra förorda att en översyn av begreppet god hälsa inom den frivilliga sjukförsäkringen kommer till stånd. Såsom riksförsäkringsverket och socialstyrelsen framhållit bör emellertid denna översyn inte

syfta till att förstärka sjukpenningskyddet enbart för diabetiker utan även för personer med andra sjukdomstillstånd, som inte berättigar dem att teckna frivillig försäkring. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:407 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en allmän översyn av begreppet god hälsa inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

Stockholm den 26 oktober 1976

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Ringaby* (m), Augustsson* (s), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson* (c), herrar Marcusson* (s), Åkerlind (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Lindström (s), Andersson i Edsbro (c), Hörnlund* (c) och Gahrton (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.